

Písomný výstup pedagogického klubu

1. Prioritná os:	Vzdelávanie
2. Špecifický cieľ:	1.1.1 Zvýšiť inkluzívnosť a rovnaký prístup ku kvalitnému vzdelávaniu a zlepšiť výsledky a kompetencie detí a žiakov
3. Prijímateľ:	Stredná priemyselná škola technická, Komenského 5, 085 42 Bardejov
4. Názov projektu:	Inovujeme a vzdelávame pre prax
5. Kód projektu ITMS2014+	312011Z527
6. Názov pedagogického klubu:	14a Klub učiteľov ČG
7. Meno koordinátora pedagogického klubu	PaedDr. Zuzana Hiščárová
8. Školský polrok	II. polrok 2021/2022
9. Odkaz na webové sídlo zverejnenej správy	https://iavpp.spsbj.sk/

10.

Stručná anotácia

Cieľom písomného výstupu je zhodnotenie činnosti Klubu učiteľov čitateľskej gramotnosti v druhom polroku školského roka 2021/2022, dodržanie plánu práce pedagogického klubu a prijatie záverov a odporúčaní pre ďalšiu pedagogickú prax.

Kľúčové slová

čitateľská gramotnosť, ilustrácia v umeleckom texte, otvorená hodina, prax čitateľskej gramotnosti, pedagogická skúsenosť, typy čitateľov, inovácie vo vyučovaní, hodnotenie čitateľskej gramotnosti

Zámer a priblíženie témy písomného výstupu

Témou písomného výstupu Klubu učiteľov čitateľskej gramotnosti je analýza činnosti klubu počas druhého polroka v školskom roku 2021/2022, porovnanie skúsenosti jednotlivých členov klubu, priblíženie tém zameraných na praktickú stránku čitateľskej gramotnosti, analýzu textov vhodných pre žiakov, zaoberali sme sa významom ilustrácie v umeleckých textoch, zúčastnili sa otvorenej hodiny a odovzdali si medzipredmetovú pedagogickú skúsenosť.

Jadro:

Jednotlivé stretnutia Klubu učiteľov čitateľskej gramotnosti sa držali hlavného cieľa celého projektu - Zvýšiť inkluzívnosť a rovnaký prístup ku kvalitnému vzdelávaniu a zlepšiť výsledky a kompetencie detí a žiakov. Klub učiteľov čitateľskej gramotnosti pracoval počas druhého polroka školského roka 2021/2022 formou pravidelných stretnutí.

Všetky stretnutia klubu sa uskutočnili prezenčne, spolu klub zasadal desaťkrát. Členovia Klubu učiteľov čitateľskej gramotnosti sa stretávali pravidelne dvakrát mesačne mimo svojho vyučovacieho procesu. Stretnutia sa uskutočňovali na základe plánu pracovných činnosti pedagogického klubu.

Každé zo stretnutí bolo zamerané zakaždým na inú tému z plánu pracovnej činnosti pedagogického klubu. Členovia klubu, učitelia rôznych aprobácií a odborných predmetov, si vymieňali svoje skúsenosti, nápady a postrehy z vyučovacieho procesu. Pri každej téme prebiehala diskusia o tom, čo robí žiakom najväčšie problémy a snažili sa nájsť riešenia, aby sa tieto problémy, čo najefektívnejšie odstránili.

Prvé stretnutie bolo zamerané na význam ilustrácie v umeleckom texte, kde následne medzi členmi klubu prebiehala diskusia o funkčnosti ilustrácie v umeleckom texte. Mnohé umelecké texty sú v knihách či učebniciach sprevádzané ilustráciami. Tie tvoria neodmysliteľnú súčasť najmä kníh pre deti a mládež, nájdeme ich však aj v dielach určených pre dospelého čitateľa. Ilustrácie plnia rôzne úlohy a môžu byť čitateľmi vnímané odlišne. Výtvarné a didaktické kritériá práce s knižnou ilustráciou v školskej praxi sú podľa G. Kardošovej nasledovné:

1. Pre edukačnú prax by sa mali ilustrácie vyberať v závislosti od rozvoja schopností, znalostí a vyspelosti osobnosti žiaka,
2. ilustrácie by mali byť spočiatku jednoduché a konkrétne, neskôr abstraktné,
3. dôležitým kritériom je rozhodnutie učiteľa, na ktorú zložku žiakovej osobnosti chce pôsobiť (napríklad konkrétne - realistické ilustrácie sú vhodné pre žiakov, ktorých predstavivosť je obmedzená),
4. v oblasti motivácie sú významnými kritériami obsah, potreby a záujmy žiakov v určitom období ich biologického, psychického a spoločenského vývoja,
5. didaktickým kritériom tvorby a výberu ilustrácie je cieľ výučby, teda téma, učivo, konkrétni žiaci a učitelia (napríklad pre konverzáciu v cudzom jazyku je vhodnejšia realistická ilustrácia, na hodinách literárnej výchovy sú primeranejšie ilustrácie umeleckej literatúry).

Nielen ilustrácia by mala spĺňať určité kritériá, ale vo výchovno-vzdelávacom proces by mal aj jej priebeh recepcie podliehať určitým zákonitostiam.

Je vhodné, ak na začiatok recepcie ponecháme priestor na úvodné tiché, samostatné „rozjímanie“ nad ilustráciou. Vznikne tak priestor pre vytvorenie prvého dojmu z ilustrácie. Keďže v ilustrácii deti zaujíma predovšetkým dej, tzv. obsah, prvotným prístupom pri pedagogickej práci s ilustráciou by mala byť identifikácia osôb a vecí na obrázku, pričom by sa učiteľ mal usilovať o vystihnutie celkovej nálady ilustrácie. Potom môžeme od prvotného opisu prejsť k pozorovaniu postáv a smerovať k poznaniu ich charakteristík – vzťahov medzi ľuďmi, vecami a prírodou a ich priestorových súvislostí.

Sledujeme nielen to, čo ilustrátor zobrazil, ale aj to, akým spôsobom to stvárnil. Tak, ako pozorne čítame text, tak pozorne by sme mali „čítať“ aj ilustráciu, pretože ilustrátor nám prostredníctvom nej utvára alebo dotvára naše predstavy, ktoré počas čítania vznikajú.

M. Tokár píše: „Interpretácia ilustrácie sa môže stať ‚mostom‘ k pochopeniu voľného výtvarného diela, nemusí rezignovať iba na ‚službu‘ textu. Nedostatočne vedený a poučený recipient neskoršie, v dospelosti, hľadá v knižnej ilustrácii iba ‚textovú repliku‘ a práve tak ilustráciu aj hodnotí“. Aj to je dôvod pre kvalifikované pedagogické usmerňovanie pri recipovaní ilustrácií už v detskom veku, pretože nepriamo vedie k trvalému vzťahu k umeniu vôbec. Jedna z členiek klubu sa s nami podelila svojim pracovným listom k danej problematike významu ilustrácie v textoch.

Príloha 1 Ukážky ilustrácií a textov + pracovný list

Príloha: pracovný list – Nemecký jazyk (porovnanie ilustrácií a obrázkov pri vecnom a umeleckom texte)

Tematický celok: Vzdelanie a budúcnosť

Téma hodiny: Čo nám priniesie zajtrajšok?

Priebeh hodiny:

1. Úvod - Brainstorming

- na tabuľu napíšeme tému hodiny – Čo nám priniesie zajtrajšok? (Was wird das Morgen bringen?)
- úlohou žiakov je zapísať na tabuľu asociácie a nápady k tejto téme

2. Rýchle čítanie textu

- úlohou žiakov je rýchlo prečítať texty v učebnici s cieľom zachytiť kľúčové slová
- tieto slová následne porovnáme s tým, čo v úvode hodiny zapísali na tabuľu

3. Popis obrázkov – ilustrácií k textom

- žiaci pracujú v skupinách po 3
- ich úlohou je popísať ilustrácie v učebnici, pričom minimálny rozsah je 5 viet

4. Priradenie obrázkov a nadpisov k textom

- úlohou žiakov je priradiť ilustrácie a nadpisy k textom
- správnosť riešenia si skontrolujú vo dvojiciach

5. Zadanie domácej úlohy

- nájsť prípadne vytvoriť vhodnú ilustráciu k téme hodiny (čo nám priniesie zajtrajšok), ktorá by vyjadřila jeho predstavu, ako bude vyzerať svet o 50 rokov

LESEN
12 Was passt zusammen? Ordne Zeichnungen und Überschriften den Texten zu.

I. Genetisch identische menschliche Klone
II. Die Zukunft des Reisens
III. Das Essen der Zukunft
IV. Das umweltfreundliche Auto
V. Software statt Bücher

Was wird das Morgen bringen?
Das unentdeckte Land der Zukunft.

1. In 15 bis 20 Jahren wird das Buch im Papierformat eine unangenehme Rolle spielen. Die SchülerInnen werden nur CDs mit sich herumtragen, auf die sie Bücher und sämtliche Informationen laden werden, die sie brauchen.

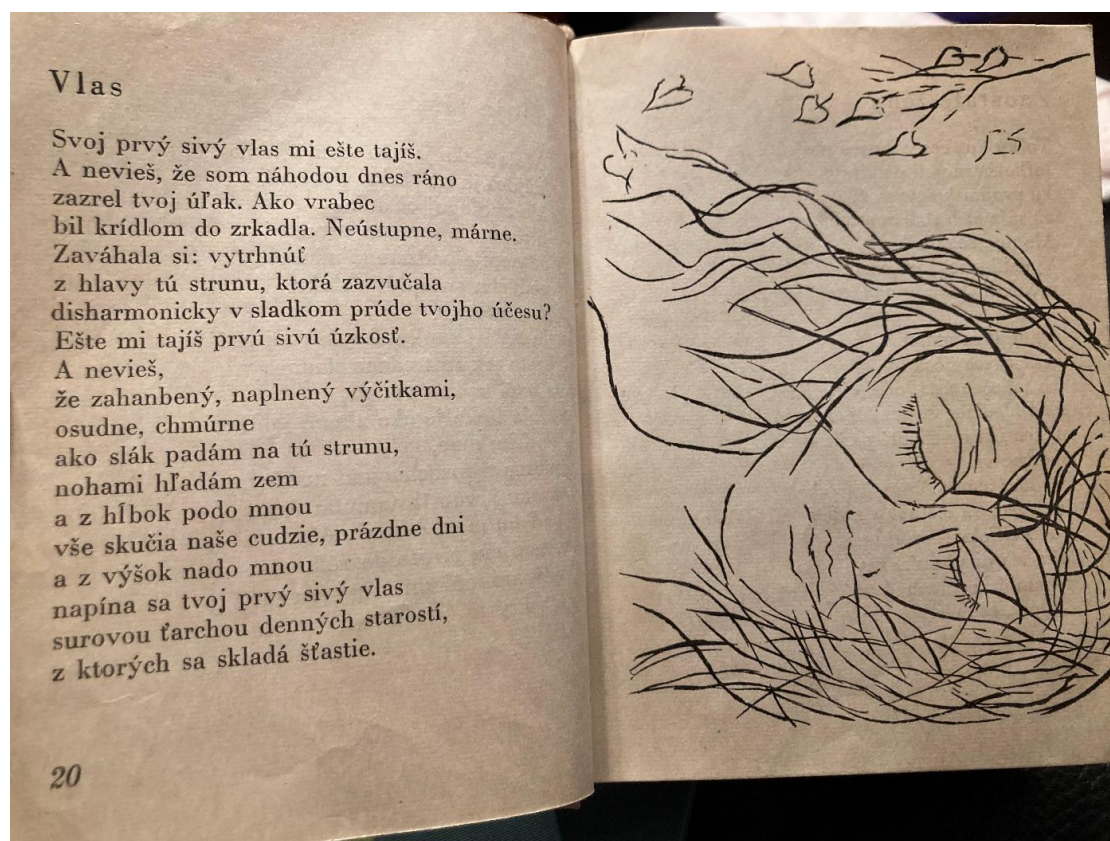
2. In Zukunft wird eine Reise nach Australien zu einem bequemen Wochenendtrip werden, weil es jetzt geben wird, die die Strecke in zwei, statt in 20 Stunden schaffen. Oder es wird Unterwasserhotels geben. Und Touristen werden in 250 Metern Tiefe Tennis spielen oder mit den Fischen schwimmen.

3. In einigen Jahren werden Ingenieure das 1-Liter-Auto bauen, d. h. ein Auto, das nur einen Liter Benzin auf 100 km verbraucht. Nur leider wird man es nicht produzieren, weil die großen Ölkonzerne das Projekt bekämpfen werden.

4. Nach Dolly, dem geklonten Schaf in England, wird es in wenigen Jahren so weit kommen, dass man auch Menschen klonen kann. Und es wird Patente dafür geben. Es wird auch möglich sein, Kinder genetisch anzupassen, d. h. Embryos mit Erbkrankheiten zu manipulieren.

5. Wir werden immer mehr Gen-Food, d. h. gentechnisch veränderte Nahrungsmittel, essen, ob wir es wollen oder nicht. Durch Gen-Food, so behaupten einige Wissenschaftler, wird es möglich sein, die Menschheit zu ernähren. Die Weltbevölkerung steigt nämlich rapide:
4 Milliarden im Jahr 1974,
5 Milliarden im Jahr 1987,
6 Milliarden im Jahr 1999
und ...9 Milliarden im Jahr 2050!

Text	1.	2.	3.	4.	5.
Illustration					
Überschrift					

Mihálik, V. (1971): *Típký. Apassionata. Sonety pre tvoju samotu*. Bratislava: Slovenský spisovateľ

Príklady aktivít k textu s ilustráciou:

- žiakom najskôr ukázať ilustráciu, nechať im minútu – dve na premyslenie, následne ich nechať vyjadriť pocity z ilustrácie, vyjadria tak svoje očakávanie od básne, po jej prečítaní svoje očakávania zhodnotia a porovnajú s básňou
- vyzvať žiakov, aby napísali 5 slov, ktoré im napadnú v súvislosti s ilustráciou, následne si samostatne prečítajú báseň, pričom sledujú, či sa niektoré z nimi uvedených slov v básni vyskytujú alebo nie
- vyzvať jedného zo žiakov, aby nahlas predniesol báseň, pričom ostatní sa snažia predstaviť si ilustráciu k nej, vyzveme žiakov, aby sa pokúsili popísať, aká ilustrácia by vhodne vystihovala prípadne doplnila text, následne žiakom ukážeme aj reálnu ilustráciu z diela a porovnáme ich predstavy s ilustráciou k básni
- žiakom zadať úlohu, aby v básni vyznačili kľúčové slová a pokúsili sa vyjadriť jej hlavnú myšlienku, následne ich vyzveme, aby si prezreli ilustráciu a vyjadrili svoj názor na to, do akej miery podľa nich vystihuje samotnú báseň

Druhé a tretie stretnutie sa nieslo v téme čitateľskej gramotnosti v praxi a tiež bolo zamerané na odovzdávanie pedagogických skúsenosti. Dnešná doba prináša učiteľom nadpriemerné množstvo informácií, ktoré sa pedagógovia snažia preniesť do tried v podobe

rôznych foriem, metód a prostriedkov výučby. Mnohí ich prípravou trávajú dlhé hodiny aj na úkor svojho voľného času. Je chvályhodné, že množstvo pedagógov neváha zdieľať svoje nápady aj didaktické materiály na internete či v odborných časopisoch. Odovzdávať svoje poznatky začínajúcim, menej skúseným kolegom a obohacovať svojim „know-how“ skúsenejších učiteľov je zárukou kvalitnejšieho vyučovacieho procesu.

Pravdepodobne najosobnejším prostriedkom pri výmene pedagogických skúseností sú vzájomné povinné hospitácie, prípadne dobrovoľné otvorené hodiny pre učiteľov - kolegov, ktoré sprostredkujú výmenu informácií v „priamom prenose“. Je to veľmi obohacujúce, keďže pedagóg môže sledovať nielen použitie učebných metód v praxi, ale aj spätnú väzbu zo strany žiakov. Má možnosť vidieť, či text upútal ich pozornosť, či dostatočne porozumeli pokynom pri práci s textom, ako si dokázali poradiť so zadanými úlohami z hľadiska kvality aj časového priestoru, či sa do diskusie o danej téme zapájali spontánne alebo boli prevažne pasívnymi sledovateľmi diania na vyučovaní a pod. Hospitačné hodiny dotvárajú pre hospitujúceho pedagóga obraz celkovej atmosféry na vyučovaní, zameranom na rozvoj čitateľskej gramotnosti. Z tejto skúsenosti dokáže čerpať poznatky oveľa ľahšie a účinnejšie ako len pri diskusii o vyučovacej hodine, ktorá prebehla bez jeho účasti.

Na základe vlastných skúseností vyjadrili členovia klubu myšlienku, že ďalším dobrým spôsobom, ako načerpať poznatky, je byť v úlohe začínajúceho učiteľa, ktorý je v stálom kontakte s uvádzajúcim učiteľom. Takáto spolupráca je podľa niektorých z nás, prínosná dokonca pre obidve strany. To znamená, že nielen začínajúci, ale aj uvádzajúci učiteľ sa môže v mnohom inšpirovať. Budúci pedagógovia počas vysokoškolského štúdia spoznávajú rôzne napredujúce metódy a formy rozvoja čitateľskej gramotnosti žiakov, ktoré nahradili tie staršie.

Demonštrovaním týchto znalostí na vyučovaní môže začínajúci pedagóg inšpirovať svojho uvádzajúceho kolegu a prispieť tak k obohateniu jeho doterajších zaužívaných metód a postupov pri práci so žiakmi. Mnohí z nás sa podelili o skúsenosti s využívaním internetových zdrojov. Oblíbené sú niektoré internetové portály, diskusné fóra, v rámci ktorých sa učitelia navzájom inšpirujú. Poznáme aj učiteľov, ktorí preferujú iné zdroje, napríklad rôzne časopisy alebo brožúrky.

Ako zamestnanci jednej školy sme skonštatovali, že vzájomná hospitačná činnosť dokáže oživiť našu prácu, inšpirovať a motivovať pri prípravách na vyučovanie viac ako len rozhovory na túto tému. Pripustili sme aj možnosť sledovania internetových zdrojov, ktoré majú čo povedať o učiteľovej doterajšej skúsenosti s rozvojom čitateľskej gramotnosti.

Štvrté a piate stretnutie klubu bolo zamerané na medzipredmetové odovzdávanie pedagogických skúseností, ktoré nasledovalo po otvorenej hodine so zameraním na čitateľskú gramotnosť. Komplexná výučba si vyžaduje spoluprácu v rámci jednotlivých predmetov. Iba vtedy, keď sa budú jednotlivé predmety rešpektovať, vzájomne dopĺňať, môžu žiaci chápať zložitosť a vzájomné prepojenie všetkých predmetov a dôležitosť nadobudnutia čo najvyššieho stupňa čitateľskej gramotnosti pre porozumenie a zjednodušenie učenia. Jednotlivé predmety sú viac alebo menej prepojené a vzájomne sa dopĺňajú.

Členovia pedagogického klubu čitateľskej gramotnosti hľadali spoločné styčné body v rámci jednotlivých predmetov a vymenili si navzájom skúsenosti. Všetci sa zhodli na tom, že základný problém pri vyučovaní je neporozumenie čítaného textu a je jedno, či sa jedná o text v materinskom, cudzom jazyku, alebo v spoločenskovedných či odborných predmetoch. Keď má žiak problém s čítaním v jednom predmete, s veľkou pravdepodobnosťou bude mať problém aj v ostatných predmetoch. Pokiaľ je to možné, je potrebné text čo najviac zjednodušiť, použiť synonymá pri slovách, ktorým žiak nerozumie, rozdeliť text na menšie časti a tie postupne vysvetliť. Po porozumení jednoduchého textu môže učiteľ pridávať na zložitosť textu, dopĺňať nové pojmy a rozširovať text. Podstatné je, aby žiak postupnými krokmi nadobúdal istotu v čítaní s porozumením bez ohľadu na predmet, ktorého sa text týka.

Podľa vyučujúcich cudzí jazyk žiaci, ktorí neovládajú jazykovedné pojmy v slovenčine, majú problémy s porozumením týchto pojmov v cudzom jazyku a samotný jazyk im ide ťažšie. Preto je vždy potrebné vysvetliť tieto pojmy najskôr v materinskom a až následne v cudzom jazyku. A týka sa to aj ostatných oblastí pri výučbe cudzieho jazyka. Dôležitou súčasťou výučby cudzích jazykov je predmet cudzí jazyk v odbore, ktorý priamo pripravuje študentov na praktické využitie odborných vedomostí v cudzom jazyku. V dnešnej dobe je znalosť odbornej terminológie vítaná ako pre prípadnú spoluprácu so zahraničím, pre vyššie odborné vzdelávanie, tak aj pre prípadné uplatnenie na zahraničnom trhu práce.

Učitelia odborných predmetov vidia problém aj v slabšej predstavivosti žiakov a v nedostatku skúseností s jednoduchými praktickými zručnosťami. Žiaci nevenujú dostatočnú pozornosť základným pojmom a potom majú problém so súvislosťami aj s praktickou predstavou, ako jednotlivé veci fungujú.

Členovia klubu si navzájom vymenili svoje skúsenosti s čítaním s porozumením. Opäť zdôraznili dôležitosť prepájania všetkých predmetov, ktoré sa na škole v rámci jednotlivých študijných odborov vyučujú. Dôležitá je spolupráca všetkých vyučujúcich, iba tak sa žiaci môžu zdokonaľovať a rozvíjať všestranne a prekonávať prekážky, ktoré sa pri vzdelávaní vyskytnú.

Šieste a siedme stretnutie bolo venované téme typov čitateľov. Čitateľskú gramotnosť môžeme bez akýchkoľvek pochybností považovať za jednu z najdôležitejších kompetencií, ktoré by si mal žiak dôkladne osvojiť. Najvyššou formou čitateľskej kompetencie je interpretácia textu a jeho hodnotenie. Čitateľ má byť v tejto fáze čitateľskej gramotnosti schopný posudzovať literárne dielo ako celok. V individuálnom čítaní čitateľská činnosť zahŕňa niekoľko fáz textu:

1. *fáza – (predfáza čítania)* – pôsobia v nej základné vnútorné zdroje (čitateľské a životné potreby a motívy, záujmy, postoje), ale aj vonkajší zdroj – stimulátor čítania. Fáza sa končí výberom konkrétneho diela.

2. *fáza – proces čítania a vnímania čítaného.* V tejto fáze sa vytvárajú predpoklady pre následné pôsobenie diela.

3. *fáza – (postfáza)* je následné prežívanie diela, premýšľanie o ňom, hodnotenie celku a jednotlivých častí a viac či menej uvedomovaný kladný alebo záporný vzťah k ďalšiemu čítaniu diel daného autora, žánru, tematiky. Ide o etapu následného vplyvu diela.

Tieto poznatky môžu byť nápomocné učiteľovi pri didaktickom transfere umeleckých textov, lebo predfázu čítania môže ovplyvňovať a riadiť práve on. Pracuje však vždy s novým textom, nestavia na poznaní autora alebo jeho príbehov, stavia len na predchádzajúcich čitateľských skúsenostiach a spolieha sa na čitateľovu kompetenciu vyberať z textu zážitok a poznanie zároveň.

Čo z textu si čitateľ vyberá a na čo sa zameriava, sa môžeme dozvedieť, keď poznáme typy čitateľov. Ponúkame teda najznámejšie typológie čitateľov, ktorí aj u nás smerujú z inštitucionálnej literárnej výchovy a čítania do výchovy kultúrnej osobnosti:

1. *Naivný čitateľ* - chápe svet vytvorený literárnym dielom ako reálny svet a nie ako autorskú fikciu. Bezvýhradne sa stotožňuje s dielom, preberá jeho hodnoty. Takýto typ čitateľa vníma obsah prečítaného textu ako celok, pričom si ale neuvedomuje napr. výrazové prostriedky, pomocou ktorých bol text vytvorený. Podľa I. Motjašova patrí naivný čitateľ do najpočetnejšej skupiny, číta veľmi rád, siahá po knihách, ktoré ho práve bavia - s dynamickým dejom, jednoduchými dialógmi, s nie podstatnou psychológiou postáv, podmienkou sú riskantné činy, reťazová kompozícia a šťastný záver. Podľa J. Števkca sa naivný čitateľ tak ponorí do diela, že tomu, čo číta, aj uverí, nerozlišuje literárnu látku od životnej (empirickej), obe mu splývajú. Tento typ čitateľa je schopný esteticky intenzívne prežívať, projektuje sa do literárneho diela,

prostredníctvom kníh prežíva tisíce cudzích životov.

2. *Analyzujúci čitateľ* – po prvom prečítaní textu nasleduje druhé a ďalšie prečítanie textu, pri ktorom sa snaží odhaliť štruktúru diela a pochopiť funkciu jeho jednotlivých častí. Pri interpretácii literárno-umeleckých diel sa uskutočňujú tri fázy rozboru diela:

- a) štylistická analýza,
- b) kompozičná analýza,
- c) významová analýza.

Interpretácia sa opiera o analýzu štruktúry a smeruje k vysvetleniu toho, ako čitateľ pochopil autorove zámery, či už sa týkajú:

- a) filozofických, spoločenských a morálnych reflexií,
- b) spôsobov, akým túto významovú, obsahovú stránku autor vyjadril v kompozičnom zostavení diel.

3. *Syntetizujúci čitateľ* – je taký čitateľ, ktorý dokáže výsledky interpretácie premietnuť do všetkých spoločenských súvislostí. Vo fáze hodnotenia nazerá na dielo zo všetkých aspektov, ktoré sú dostupné jeho skúsenostiam, vedomostiam a schopnostiam.

Podľa I. Motjašova :

-*naivný čitateľ* patrí do najpočetnejšej skupiny, číta veľmi rád, veľa a s potešením, siaha po knihách, ktoré ho práve bavia - s dynamickým dejom, jednoduchými dialógmi, s nie podstatnou psychológiou postáv, podmienkou sú riskantné činy, reťazová kompozícia a šťastný záver,

-*automatický čitateľ* číta bez vlastných čitateľských záujmov, číta podľa vopred zadaného plánu, neosvojuje si knihu srdcom, ale rozumom, čitateľ je rozvážny, disciplinovaný, ale z vlastného čítania pôžitok nemá,

-*kultúrny čitateľ* je typ múdreho, jemného, naozajstného čitateľa, ovláda kultúru čítania, chápe symboliku, iróniu, teda umelecký jazyk, dielo vníma ako celok so všetkými súvislosťami, je to kvalifikovaný čitateľ umeleckej (aj odbornej literatúry, ktorého čitateľský slovník rastie s čitateľskou skúsenosťou.

Prítomní členovia klubu sa zhodli, že cieľom čitateľskej výchovy je formovanie schopnosti čítať a chápať všetky texty vrátane umeleckých a orientovanie sa na formovanie takých personálnych štruktúr čitateľa, v ktorých sa zračí jeho všestranná vyspelosť a celistvosť ako človeka. Čo však robiť v prípade, ak žiak síce rád číta, no čítanému textu nerozumie a je bezradný pri riešení svojho závažného nedostatku? V takomto prípade by mu mal pomôcť učiteľ, ktorý by mal ovládať základné metakognitívne stratégie a svojich žiakov by mal cielene viesť k tomu, aby sa ich prostredníctvom naučili vedome kontrolovať svoje postupy pri čítaní, monitorovať a korigovať svoje čítanie. Aby sa naučili sebaregulovať svoje čítanie a tým premenili mechanické učenie založené na memorovaní faktov na učenie aktívne. V rámci metakognitívnych stratégií by si mal učiteľ zvoliť konkrétnu čitateľskú stratégiu, ktorá je vhodná na daný text.

Členovia klubu dospeli k záveru, že schopnosť čítať a rozvíjať čitateľské zručnosti tvoria základ kritického čítania, formujú kritického čitateľa a jeho schopnosť adekvátne interpretovať čítaný text.

V poradí ôsme stretnutie klubu bolo zamerané na inovácie vo vyučovaní čitateľskej gramotnosti. Počas tohto stretnutia klubu sa jeho členovia venovali predstaveniu zaujímavých metód výučby, ktoré sú vhodné pre zlepšovanie čitateľskej gramotnosti žiakov, avšak je možné ich využiť aj inokedy.

Jednou z takýchto metód je INSERT, pričom ide o prepracovaný variant práce s textom. Pomocou metódy INSERT sa zaznamenávajú hlavné myšlienky a jedná sa o značkovanie textu, v ktorom si žiaci označujú informácie podľa presne zadaných znakov:

√ známe myšlienky

+ nové informácie získané z textu

- myšlienky, s ktorými nesúhlasí

? údaje, ktorým nerozumie, prípadne sa chce dozvedieť viac.

Učiteľ si môže zvoliť aj viac znakov, ktoré si spolu so žiakmi dohodnú. Vďaka tejto metóde si žiaci utriedia informácie, upevnia si tie už známe a zároveň zistia, čo je potrebné a dôležité sa ešte k danej téme doučiť alebo si doštudovať. Rovnako majú vďaka tejto metóde možnosť opýtať sa na konkrétne veci, ktorým nerozumejú. Výhodou je, že žiaci si text čítajú individuálne, a teda vlastným tempom, zároveň učiteľ počas čítania môže postupne

vysvetľovať žiakom to, čo si označili otáznikom. Túto metódu je možné použiť na akomkoľvek predmete, a to nielen pri práci s klasickým literárnym textom, ale pokojne aj pri práci s učebnicou.

Metóda cinquain (päťlístok) učí žiakov zručnosti zhrnúť informácie, zachytiť myšlienky, pocity a presvedčenia do niekoľkých slov. Výslednou formou je „báseň“, ktorá opisuje alebo reflektuje tému. Slovo cinquain pochádza z francúzštiny a znamená päť, čiže je to päťveršová báseň, ktorá môže slúžiť tiež ako prostriedok na hodnotenie žiakovho porozumenia alebo tvorivého písania na vlastné vyjadrenie sa k téme.

Žiaci pri nej dodržiavajú určitú štruktúru písania:

1. riadok: jedno podstatné meno
2. riadok: dve prídavné mená (alebo sa pýtame aký? aká?)
3. riadok: tri slovesá (v našom prípade použitie otázky čo robí?)
4. riadok: štyri slová, ktoré majú vzťah k prvému riadku
5. riadok: synonymum podstatného mena.

Táto metóda je taktiež vhodná pre rôzne predmety, či už na slovenský jazyk a literatúru, alebo pokojne aj na dejepis, občiansku náuku či etickú výchovu.

Mentálne mapovanie (pavučina, myšlienkové mapy)

Táto metóda je použiteľná na skupinovú kooperáciu a zameriava sa na grafické znázornenie myšlienok a pojmov vo vzájomných súvislostiach. Myšlienkovú mapu môže vytvárať celá trieda kolektívne, ale aj v skupine či individuálne. Je jedinou metódou, ktorá sa dá použiť v ktoromkoľvek predmete na všetkých stupňoch vzdelávania, dokonca aj v materskej škole. Rozvíja kompetencie k učeniu (vyjadrenie základnej súvislosti medzi pojmi, hierarchické usporiadanie myšlienok), komunikačné kompetencie (prehľadné a logické grafické vyjadrovanie, interpretácia myšlienkových pochodov), personálne a sociálne kompetencie (intenzívna spolupráca v tíme, presadzovanie a prijímanie návrhov v prospech tímu) a kompetencie k riešeniu problémov (vyhľadávanie zhodných a rozličných znakov). Táto metóda sa dá použiť na začiatku hodiny ako motivácia, na hodnotenie vedomostí žiakov či na zhrnutie informácií o učive.

V ďalšej časti stretnutia prebehla diskusia k prezentovanej téme, členovia si vymenili a prezentovali vlastné skúsenosti s využitím inovácií vo vyučovaní.

Posledné dve stretnutia boli venované hodnoteniu čitateľskej gramotnosti a charakteristike úrovne čitateľskej gramotnosti v umeleckých a náučných textoch. Prirodzenou súčasťou výchovno-vzdelávacieho procesu je hodnotenie procesov a výsledkov práce žiakov. Vo všeobecnosti využívame priebežné a záverečné hodnotenie, ktoré sa spája s tematickým celkom alebo jeho časťami. Pri hodnotení úspešnosti žiaka pri práci s textom je vhodné použiť klasifikáciu (kvantitatívne hodnotenie), ako aj slovné (kvalitatívne) hodnotenie a dať žiakovi priestor aj na sebahodnotenie. Na hodnotenie úspešnosti žiaka v čítaní s porozumením sa prítomní učitelia zhodli na tom, že najčastejšie sa u nás používa písomná forma, konkrétne test, ktorý dáva žiakovi pri samostatnej práci čas na oboznámenie sa s rozoberaným textom a na vypracovanie rôznych foriem testových úloh, pri ktorých môže uplatniť viaceré myšlienkové operácie. Pri ústnom skúšaní sa môže využiť známy aj neznámy text. Známy text overí skôr reproduktívne zručnosti žiaka, neznámy text umožní overiť celkové interpretačné zručnosti, čo je však časovo náročnejšie a preto nie vždy použiteľné.

Prioritou a poslaním práce s umeleckým textom je vychovávať kultivovaných čitateľov a vytvárať pozitívny vzťah k literatúre a umeniu vôbec prostredníctvom čítania s porozumením, zážitkov z textu, ale aj osvojením si základov teórie literatúry. Dôležitým cieľom je tiež získanie schopnosti využívať nadobudnuté vedomosti a zručnosti na pochopenie textu pri jeho rozbere či interpretácii. Pri práci s literárnym textom je potrebné v súlade s obsahovými vzdelávacími štandardami rozvíjať poznávacie a interpretačné kompetencie žiaka.

Výber vyučovacích metód práce s umeleckým textom musí korešpondovať s obsahom a cieľom vyučovacej hodiny, so záujmom žiakov a ich skúsenosťami i materiálo-technickým vybavením školy, so zámerom upútať pozornosť žiakov, motivovať ich k aktivite, tvorivosti pri riešení úloh a sprostredkovať zážitok. Žiak nesmie ostať pasívnym objektom prijímajúcim informácie, ale musí byť aktívnym subjektom. Využitím inovačných a aktivizačných metód práce s literárnym textom sa z čítania a interpretácie literárneho textu stáva zaujímavá súčasť vyučovacích hodín. Uvedené metódy podporujú záujem o učenie, intenzívne prežívanie, myslenie a konanie, podporujú a rozvíjajú poznávacie procesy žiakov. Žiak je aktívnym účastníkom vyučovacieho procesu, spoluzodpovedným za priebeh a výsledky vyučovania. Učiteľ sa v edukačnom procese zákonite ocitá v pozícii motivátora, ktorého prioritou je dokázať podnietiť žiaka k čítaniu, naučiť ho vnímať estetickú hodnotu literárnych diel, odhaľovať ich poznávaciu, výchovnú i zábavnú, oddychovú funkciu. Je to zároveň jedna z ciest, ako vzbudiť u žiakov lásku k literatúre a čítaniu.

Členka pedagogického klubu, vyučujúca cudzí jazyk, prezentovala pracovný list (Príloha 2), ktorý je možné využiť na hodine anglického jazyka, kde ukázala rôzne učebné úlohy s textami básní.

Stretnutie pedagogického klubu ďalej pokračovalo diskusiou a výmenou skúseností v oblasti práce s umeleckými textami na vyučovacích hodinách na rozvoj čitateľskej gramotnosti. Jednotliví členovia opísali svoje skúsenosti z vyučovania, pričom poukázali na úspechy a nedostatky tejto práce.

Príloha 2

1. ČÍTAJ, ROZDEĽ A UPRAV

Cieľ: Rozvoj čítania, precvičovanie slovnej zásoby, úprava textu.

Materiál: Text básne na fólii alebo kópia pre každého žiaka.

Sometimes I have wanted to throw you off like a heavy coat
sometimes I have said you wouldn't let me breathe or move
but now that I am free to choose light clothes
or none at all I feel the cold and all the time I think how warm it used to be.

Postup: Úlohou žiakov je text prečítať, nájsť hranice slov a viet a text upraviť do formy básne.

Nepovažujeme za nevyhnutné to, aby sa žiakova verzia zhodovala s originálom.

Coat (Vicky Feaver)

Sometimes I have wanted
to throw you off
Like a heavy coat.

Sometimes I have said
you wouldn't let me
breathe or move.

But now that I am free
To choose light clothes
Or none at all

I feel the cold
And all the time I think
How warm it used to be.

2. DOPLŇ SLOVÁ

Cieľ: Opakovanie slovnej zásoby, budovanie citlivosti voči jazyku, vnímanie rytmu jazyka.

Materiál: Neúplná verzia textu na tabuli alebo kópia pre každého žiaka/pár. Mice (Rose Fyleman)

Slová na dopĺňanie:

I think mice all
Are rather _____ long
Their tails are _____ much
Their faces _____ nice
They haven't any skin _____ nice
night Their ears are _____ pink

Their teeth are _____ small
They run about the house at ____ things
touch They nibble _____ white
They shouldn't _____
And no one seems to like them _____.
But I think mice are _____.

Postup:

Variant: Úlohou žiakov je doplniť do textu slová zo stĺpca vpravo. Rým a rytmus básne môže žiakom pomôcť. Úloha bude ťažšia, ak počet slov bude prevyšovať počet medzier v texte alebo ak slová budú uvedené v slovenčine. Úlohu môžeme uľahčiť tým, že uvedieme štruktúru rýmu alebo necháme v texte prvé písmená slov, ktoré treba doplniť.

3. BÁSEŇ A PIESEŇ

Cieľ: Rozvoj komunikácie, čítanie s porozumením.

Materiál: Nahrávka piesne What a Wonderful World (L. Armstrong) a kópie básne.

Postup: Učiteľ napíše na tabuľu spojenie: A WONDERFUL DAY a žiaci diktujú svoje asociácie s týmto slovným spojením, t. j. čo sa im spája s pojmom „úžasný deň“. Učiteľ ich nápady poznačí na tabuľu. Po krátkom uvedení piesne (autor, názov) si ju žiaci vypočujú. Ich úhrou je zistiť, či sa predstava speváka zhoduje s tým, čo je napísané na tabuľi a čo pre nich znamená perfektný deň.

Nasleduje práca s textom básne. Žiaci básne čítajú a hľadajú, čo sa zhoduje s ich predstavou ideálneho dňa, formulujú svoje predstavy. Nasleduje práca v pároch, žiaci sa snažia zistiť čo najviac o predstave svojho partnera.

What a wonderful day
(zdroj Internet)

Days may come, and days may go
Some bring rain and some bring snow.
Some bring laughter, some bring tears,
They turn to weeks, then months, then years
Some bring birthdays, presents and smiles,
On some we travel miles and miles
To holiday places in the sun,
Where there is sea, and sand, and fun.
There are the times when you just want to say:
Oh, what a wonderful, wonderful day.

Čítať s porozumením umelecký text a pracovať s ním je o to náročnejšie, že nejde o prvoplánové čítanie, ale o čítanie vyžadujúce si aj teoretické vedomosti. Učiteľ ako základný činiteľ vonkajšej motivácie, môže aj prostredníctvom učebného materiálu podnietiť záujem žiakov nielen o cudzí jazyk.

Vyučujúci skonštatovali, že literárne texty – básne robia našim žiakom veľký problém. Nie vždy správne porozumejú ich významu, nevedia nájsť umelecké prostriedky, nechápu, čo básnik nimi vyjadruje, nevedia nájsť motívy či hlavnú myšlienku básne. Pomôcť im môže práve tiché i hlasné čítanie básne, učenie sa básní naspamäť a samotný prednes básne, kedy je potrebné pracovať s hlasom tak, aby uvedený literárny text správne vynikol a jeho pochopenie bolo v súlade s prednesom. K tomu im môžu pomôcť úlohy na lepšie pochopenie básnického textu, vytvorené učiteľom.

Záver:

Zhrnutia a odporúčania pre činnosť pedagogických zamestnancov

Členovia klubu sa počas druhého polroka školského roka 2021/2022 venovali významu ilustrácie v umeleckom texte, zúčastnili sa otvorených hodín dvoch členiek klubu, zamerali sa na typy čitateľov a hodnotenie čitateľskej gramotnosti a taktiež na inovácie vo vyučovaní. Každé zo stretnutí obsahovalo skúseností vyučujúcich a tiež odporúčania pre prax v jednotlivých ročníkoch.

Gramotnosť v čítaní je pre ľudstvo nepostrádateľná. Je nutnosťou, aby sa pedagóg usiloval o poskytnutie čo najkvalitnejšieho vzdelania v tomto smere a nechával odkaz aj ďalším spolupracovníkom, ktorých jeho práca môže inšpirovať a posúvať profesionálne ďalej.

Čitateľskú gramotnosť môžeme bez akýchkoľvek pochybností považovať za jednu z najdôležitejších kompetencií, ktoré by si mal žiak dôkladne osvojiť. Nejde pritom len o samotnú schopnosť čítať, ale aj o schopnosť vykonávať ďalšie činnosti, ktoré so zvládnutím tejto činnosti súvisia. Hovoríme o schopnosti učiť sa, kriticky zhodnotiť rôzne typy textov a zdrojov, z ktorých pochádzajú, schopnosti vykonávať pracovné úlohy. Takýto čitateľ je schopný kriticky hodnotiť, formulovať hypotézy založené na konkrétnych vedomostiach a reagovať na neočakávané situácie.

Stredná škola by mala vychovať absolventa, ktorý rozumie tomu, že veci treba vnímať vo vzájomných súvislostiach, prepojeniach a vzťahoch. Každý jeden predmet je potrebný a dôležitý, aby sa absolvent čo najviac priblížil k ideálnemu profilu absolventa toho ktorého študijného odboru. Vzdelávanie musí byť komplexné, všestranné a prepojené s praxou. Jednotlivé predmety sú ako časti mozaiky, každá jedna časť je dôležitá a len spolu vytvárajú obraz.

11. Vypracoval (meno, priezvisko)	PaedDr. Zuzana Hiščárová
12. Dátum	21.6.2022
13. Podpis	
14. Schválil (meno, priezvisko)	Ing. Jaroslav Bujda
15. Dátum	21.6.2022
16. Podpis	